

WARMIŃSKIE KAPLICZKI PRZYDROŻNE

Jednym z symboli Warmii i najbardziej charakterystycznym elementem wiejskiego krajobrazu tego regionu są kapliczki przydrożne. Pobożni mieszkańcy dominium biskupiego wznosili je przez stulecia - według badaczy tematu powstało ich tutaj co najmniej 1450.

Na przestrzeni dziejów te oryginalne obiekty sakralne stawały się widoczną manifestacją katolickiej religijności, odróżniającej Warmię od otaczających ją terenów zamieszkałych przez ludność protestancką.

Miały chronić przed złem

Kapliczki fundowano zarówno z potrzeby serca, jak i jako wota błagalne (w intencji ochrony wsi przez wojną, pożarem, zarazą, głodem) lub dziękczynne (za wysłuchanie modlitw). Wzmoczoną aktywnością w ich budowaniu owocowały czasy niepewności i tragicznych wydarzeń. Szczególnie wiele powstało ich więc w latach wojen, klęsk żywiołowych i epidemii.

Inną funkcją, którą przypisywała kapliczkom tradycja, była ochrona przed „siłami nieczystymi” – duchami, zjawami, upiorami. Dlatego budowle te wznoszono przy rozstajach dróg, ruinach, zadziwiających tworcach przyrody (np. głazach), a także w miejscach popełnienia zbrodni. Wokół kapliczek skupiało się życie religijne wsi, szczególnie tam, gdzie nie było kościoła. Mieszkańcy zbierali się tutaj przed wspólnym wyjściem do świątyni w innej wsi. Stąd też wyruszały procesje święcenia pól, tu gromadzono się na nabożeństwa majowe, modlitwę różańcową, śpiewanie pieśni religijnych. Bywało również, że przy kapliczkach odprawiano msze.

Są świadectwem czasów, w których powstały

Znaczna większość zachowanych kapliczek pochodzi z przełomu XIX i XX w. i charakteryzuje się obowiązującym wówczas stylem neogotyckim. Zresztą wygląd budowli powstających wcześniej także był zazwyczaj odbiciem aktualnej mody panującej w architekturze i sztuce. Pośród warmińskich kapliczek nie brakuje więc również budowli barokowych, głównie z XVIII w., jak i klasycystycznych z XIX w.

Najstarsze z kapliczek zachowanych na południowej Warmii stoją pod Dobrągiem w gminie Barczewo (1601) i w samym Barczewie (1607). Obie reprezentują styl barokowy.

Poza wydarzeniami dramatycznymi, jak np. wielka epidemia dżumy latach 1709-11, wojny napoleońskie na początku XIX w. czy I wojna światowa, do znacznego wzmoczenia budowy kapliczek przyczyniły się objawienia maryjne w Gietrzwałdzie w 1877 r. Powstające ówczesne budowle sakralne były zarówno świadectwem rozwoju kultu, jak i aktem sprzeciwu wobec antykościelnej i antypolskiej polityki Kulturkampf.

Na kolumnie albo z dzwonkiem

Formy architektoniczne przyjmowane przez kapliczki czasem daleko odbiegały od standardowych. Jedną z takich form jest kolumna (czy cokół) zwieńczona rzeźbą Jezusa lub świętego. Do tego właśnie rodzaju należą dwie olsztyńskie figury nawiązujące do wspomnianej epidemii dżumy z początku XVIII w. Pierwsza przedstawia Chrystusa niosącego krzyż i obecnie znajduje się przy zbiegu al. Warszawskiej i ul. Jagiellończyka. Drugą (z 1737 r.) - ukazującą Chrystusa trzymającego kulę ziemską - ustawiono przy kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Do dziś zachowały się też kapliczki z dzwonnicką. Dźwięk umieszczonego w nich dzwonka nie tylko zwoływał społeczność na nabożeństwa, ale też informował o porach dnia, o czyjejs śmierci, o zebraniu mieszkańców wsi, ostrzegał przed zagrożeniem, alarmował w razie pożaru. Za „obsługę” dzwonka odpowiadały zwykle kobiety, a funkcja ta często przechodziła z matki na córkę. W Olsztynie tego rodzaju kapliczka stoi do dziś na osiedlu Dajtki. W dzwonki wyposażone są również kapliczki w podolsztyńskich wsiach Rusi i Trękusie.

W celu ochrony charakterystycznej architektury sakralnej regionu, od 2003 r. Starostwo Powiatowe w Olsztynie wraz ze Związkiem Byłych Mieszkańców Powiatu Olsztyńskiego w Niemczech realizuje projekt „Ratujemy Kapliczki Warmińskie”.

www.visit.olsztyn.eu